

به نام خدا

تاریخ قرآن کریم (۲)

سید محمد صادق موحد

دانشکده فیزیک - دانشگاه شهید بهشتی

پژوهشکده نجوم - پژوهشگاه دانشهای بنیادی (IPM)

www.smovahed.ir

منبع

پژوهشی در: تاریخ قرآن کریم
اثر دکتر سیدمحمدباقر حجتی

فهرست

- (۱) مقدمه
- (۲) اسامی قرآن کریم
- (۳) تاریخ نزول وحی و کیفیت نزول قرآن

(۴) تاریخ نزول وحی و کیفیت نزول قرآن

اسامی قرآن

کلام الهی دارای اسامی و عناوین متعددی است که در این میان برخی از آنها دارای شهرت بیشتری هستند

(۱) قرآن: این کلمه ۵۸ بار در کتاب الهی تکرار شده است:

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ سوره واقعه

شافعی اذعان می کند که کلمه قرآن از هیچ مبدی مشتق نشده است در مقابل مطرح است که از کلمه "قرء" به معنای جمع و گردآوری مشتق شده است

همچنین از کلمه "قرء" به معنای قرائت مشتق شده است

۲) فرقان: این کلمه ۷ بار در قرآن به کار رفته است

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ﴿1﴾ فرقان
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿29﴾ انفال

ای کسانی که ایمان آورده‌اید اگر از خدا پروا دارید برای شما
[نیروی] تشخیص [حق از باطل] قرار می‌دهد و گناهانتان را از شما
مزداید و شما را مامرزد و خدا دارای بخشش بزرگ است (29)

دو مورد اشاره به قرآن دارد و دو مورد اشاره به
تورات دارد و بقیه به موضوعات دیگر دلالت دارد

۳) کتاب: این کلمه ۲۵۰ بار در قرآن به کار رفته است. البته در تمام این تکرارها منظور قرآن نیست.

- کتاب در لغت به معنای گردهم آوردن است

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ ﴿١﴾ حجر

(۴) ذکر:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

حجر

از این جهت ذکر نامیده میشود که خداوند با سخن خود بندگان را به

انجام فرائض فرا می خواند

وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾

انبیاء

(۵) تنزیل: از این جهت قرآن به این نام نامیده می شود این است که به صورت تدریجی بر پیامبر نازل شده است

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۹۲﴾

سوره شعراء

جمع بندی: هرچند که بیش از ۵۵ نام برای کتاب الهی در منابع متعدد ذکر شده است اما به نظر نمی رسد که تمام آنها اسامی قرآن باشند. می توان گفت که اکثر آنها اوصاف قرآن هستند

وحی

معنای لغوی وحی

(۱) الهام فطری به انسان:

مانند الهام خدا به مادر حضرت موسی
وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا
تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾
سوره قصص

(۲) الهام غریزی به حیوان:

الهام خداوند به زنبور در ساختن لانه خود
وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا
يَعْرَشُونَ ﴿٦٨﴾ نحل

پروردگار تو به زنبور عسل وحی [=الهام غریزی] کرد که از پارهای کوهها و از برخی درختان و از آنچه داربست [و چفتهسازی] میکنند خانههایی برای خود درست کن (68)

۳) اشاره سریع و مرموز:

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿۱۱﴾

سوره مریم

پس از محراب بر قوم خویش درآمد و ایشان را آگاه گردانید که روز و شب به نیایش پردازید (11)

۴) اشاره با جوارح و اعضاء:

۵) وسوسه و فتنه انگیزی شیطان:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿۱۱۲﴾ انعام

و بدین گونه برای هر پیامبری دشمنی از شیطانهای انس و جن برگماشتیم بعضی از آنها به بعضی برای فریب [یکدیگر] سخنان آراسته القا میکنند و اگر پروردگار تو میخواست چنین نمیکردند پس آنان را با آنچه به دروغ میسازند واگذار (112)

جمع بندی

وحی خداوند به انبیاء به هیچ یک از معانی بالا اطلاق
نمی شود

(۶) القاء امری به فرشتگان: که آنها را فوراً به رسولان منتقل کنند

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿۱۲﴾

هنگامی که پروردگارت به فرشتگان وحی میکرد که من با شما هستم پس کسانی را که ایمان آورده اند ثابت قدم بدارید به زودی در دل کافران وحشت خواهم افکند پس فراز گردنها را بزنید و همه سرانگشتانشان را قلم کنید (12) انفال

(۷) سخن گفتن خداوند با انبیاء:

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بآذُنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ ﴿۵۱﴾ شوری

و هیچ بشری را نرسد که خدا با او سخن گوید جز [از راه] وحی یا از فراسوی حجابی یا فرستاده ای بفرستد و به اذن او هر چه بخواهد وحی نماید آری اوست بلندمرتبه سنجیده کار (51)

ارتباط خدا با برگزیدگان

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحِيًّا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ
رَسُولًا فَيُوحِي بِلَاذُنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥١﴾

شوری

و هیچ بشری را نرسد که خدا با او سخن گوید جز [از راه] وحی یا از فراسوی حجابی یا فرستاده ای بفرستد و به اذن او هر چه بخواهد وحی نماید آری اوست بلندمرتبه سنجیده کار (51)

۱) القای معنی و مقصود بر قلب پیامبران بدون واسطه فرشته وحی

۲) سخن گفتن مستقیم با پیامبر از پس پرده

۳) القاء به فرشتگان و انتقال آن به پیامبران

کیفیت نزول وحی

(۱) صدای جرس (قول ثقیل) اِنَا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلاً ﴿5﴾ مزمل

(۲) حبوط جبرائیل به صورت بشر

تاریخ نزول وحی

۲۷ رجب ۱۲ سال پیش از هجرت مقارن با ۶۱۰ میلادی اولین نزول وحی به پیامبر

بعد از اینکه اولین بار وحی به پیامبر انجام شد پیامبر بیمناک شده و سریع به خانه برگشته و سه بار تکرار می کند که مرا بپوشانید و در همین اثناء آیات سوره مدثر نازل شد:

یا ایُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿۱﴾	ای کشیده ردای شب بر سر (1)
قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿۲﴾	برخیز و بترسان (2)
وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ﴿۳﴾	و پروردگار خود را بزرگ دار (3)
وَتِيَابِكَ فَطَهِّرْ ﴿۴﴾	و لباس خویشتن را پاک کن (4)
الرِّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿۵﴾	و از پلیدی دور شو (5)
وَلَا تَمُنْ تُسْتَكْتَرُ ﴿۶﴾	و منت مگذار و فزونی مطلب (6)
وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿۷﴾	و برای پروردگارت شکیبایی کن (7)

SCHOOL of
ASTRONOMY

از توجه شما سپاسگزارم